

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL DE ARHEOLOGIE „VASILE PÂRVAN”

**MATERIALE
ȘI
CERCETĂRI
ARHEOLOGICE**

**SERIE NOUĂ
IX**

2013

EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE
BUCUREȘTI, 2013

Colegiul de redacție

PROF. DR. ALEXANDRU BARNEA (Universitatea București), **DR. SANDA BALESCU** (Université des Sciences et Technologies de Lille, Laboratoire de Préhistoire et Quaternaire, CNRS), **PROF. DR. CLIVE BONSALL** (University of Edinburgh), **PROF. DR. NIKOLAUS BOROFFKA** (Deutsches Archäologisches Institut – Eurasien Abteilung, Berlin, Germany), **DR. GH. I. CANTACUZINO** (Institutul de „Arheologie Vasile Pârvan” București), **DR. UWE FIEDLER** (Berlin), **DR. RADU HARHOIU** (Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan” București), **DR. ANNIE RENOUX** (Université du Maine, Le Mans), **PROF. DR. ERIK TRINKAUS** (Department of Anthropology, Washington University), **PROF. DR. ALAIN TUFFREAU** (Université des Sciences et Technologies de Lille, Laboratoire de Préhistoire et Quaternaire), **ACAD. ALEXANDRU VULPE** (Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan” București).

Comitetul de redacție

ROXANA DOBRESCU – redactor-șef

ADRIAN IONIȚĂ – redactor-șef adjunct

IRINA ACHIM, ADINA BORONEANȚ, ADRIAN DOBOȘ, LIANA OȚA, ADRIANA PANAITE, DANIEL SPÂNU, VLAD VINTILĂ ZIRRA – membri

LILIANA ZAHARIA – secretar de redacție

Redactor Editura Academiei Române: **ADRIAN MIRCEA DOBRE**

Tehnoredactor Editura Academiei Române: **DOINA STOIA**

Revista se poate procura contracost la sediul EDITURII ACADEMIEI ROMÂNE, Calea 13 Septembrie nr. 13, sector 5, 050711, București, România; tel. 4021-318 8146, 4021-318 8106, Fax 4021-318 2444, e-mail: edacad@ear.ro.

ORION PRESS IMPEX 2000 S.R.L., P.O. Box 77-19, sector 3, București, România, Tel./Fax: 4021-610 6765, 4021-210 6787, Tel.: 0311 044 668, e-mail: office@orionpress.ro.

S.C. MANPRES DISTRIBUTION S.R.L., Piața Presei Libere, nr. 1, Corp B, Etaj 3, Cam. 301–302, sector 1, București, România, tel./fax: (4021) 314 6339, e-mail: abonamente@manpres.ro, office@manpres.ro, www.romanianjournals.com.

DEREX COM S.R.L., e-mail: derex_com@yahoo.com

Orice corespondență se va trimite Colegiului de redacție pe adresa: str. Henri Coandă 11, 010667 București, tel./fax 4021 212 88 62. și redactie_iab@yahoo.com

Normele de redactare a manuscriselor și lista abrevierilor folosite în revistă sunt în general aceleași ca în celelalte publicații ale Institutului de Arheologie. În măsura în care vom elabora alte norme, ne obligăm să le publicăm în numărul următor.

© 2013, EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE

SUMAR

ALAIN TUFFREAU, ROXANA DOBRESU, SANDA BALESCU, MĂDĂLIN CORNEL VĂLEANU, Boinești (département de Satu-Mare), Moustérien, Aurignacien et processus taphonomiques	7
ALEXANDRU CIORNEI, Petrografia silicolitelor din siturile Paleoliticului superior de pe Valea Dunării. Caracteristici și proveniență	41
MIHAI GLIGOR, MARIANA ROȘU, CĂLIN ȘUTEU, New Evidence on Burial Practices in Petrești Culture	67
CAMELIA-MIRELA VINTILĂ, CARMEN PAVEL, MARIAN NEAGU, Noi aspecte ale plasticii antropomorfe descoperite la Dunărea de Jos	83
ALIN FRÎNCULEASA, BIANCA PREDA, OCTAV NEGREA, ANDREI DORIAN SOFICARU, Cercetări arheologice în cimitirul din epoca bronzului târziu de la Câmpina (jud. Prahova) – campaniile 2011 și 2012	97
DANIEL SPÂNU, Fibule „de tip hibrid”?	145
MIRCEA DABÎCA, Noi cercetări arheologice în partea de sud a cetății Histria. Campaniile 2003–2009	157
ALEXANDRU BĂDESCU – Amfore orientale de tip Kapitän II descoperite la <i>Histria</i> în Sectorul <i>Basilica extra muros</i>	189
ANNAMARIA DIANA, MIHAI MEȘTER, Meeting an Early Medieval Community: A Preliminary Analysis of the Human Skeletal Remains from the Jucu Cemetery (Cluj-Napoca, Romania)	3; ;
BOGDAN CIUPERCĂ, ANDREI MĂGUREANU, EUGEN PAVELEȚ, DORIN SÂRBU, Cercetări arheologice în Curtea Domnească de la Târgșoru Vechi	219
RADU-ALEXANDRU DRAGOMAN, MIHAI FLOREA, Preambul la o cercetare arheologică a fostei colonii de muncă forțată din perioada comunistă de la Poarta Albă, România	231

RECENZII

Laurent Carozza, Cătălin Bem, Cristian Micu (eds.), <i>Société et environnement dans la zone du Bas Danube durant le 5ème millénaire avant notre ère</i> , Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2011, 413 p. (Cristian Eduard Ștefan)	243
Abrevieri	245

SOMMAIRE

ALAIN TUFFREAU, ROXANA DOBRESU, SANDA BALESCU, MĂDĂLIN CORNEL VĂLEANU, Boinești (département de Satu-Mare), Moustérien, Aurignacien et processus taphonomiques	7
ALEXANDRU CIORNEI, Petrografia silicolitelor din siturile Paleoliticului superior de pe Valea Dunării. Caracteristici și proveniență.....	41
MIHAI GLIGOR, MARIANA ROȘU, CĂLIN ȘUTEU, New Evidence on Burial Practices in Petrești Culture	67
CAMELIA-MIRELA VINTILĂ, CARMEN PAVEL, MARIAN NEAGU, Several antropomorphic figurines found during the excavations on the Vidra tell	83
ALIN FRÎNCULEASA, BIANCA PREDA, OCTAV NEGREA, ANDREI DORIAN SOFICARU, Archaeological research in the Bronze Age cemetery at Câmpina (Prahova county) – campaigns 2011 și 2012.....	97
DANIEL SPÂNU, Fibule „de tip hibrid”?	145
MIRCEA DABÎCA, Les principaux résultats des fouilles menées entre 2003 et 2009 à Histria, dans le périmètre du Secteur sud	157
ALEXANDRU BĂDESCU – Amphoras Kapitän II discovered at Histria, in extra muros Basilica	189
ANNAMARIA DIANA, MIHAI MEȘTER, Meeting an Early Medieval Community: A Preliminary Analysis of the Human Skeletal Remains from the Jucu Cemetery (Cluj-Napoca, Romania)	3; ;
BOGDAN CIUPERCĂ, ANDREI MĂGUREANU, EUGEN PAVELEȚ, DORIN SÂRBU, Archaeological research Cercetări arheologice în Curtea Domnească de la Târgșoru Vechi.....	219
RADU-ALEXANDRU DRAGOMAN, MIHAI FLOREA, Preamble of planned archaeological research in the former forced labor camp from the communist period at Poarta Albă, Romania	231

COMPTE-RENDUS

Laurent Carozza, Cătălin Bem, Cristian Micu (eds.), <i>Société et environnement dans la zone du Bas Danube durant le 5ème millénaire avant notre ère</i> , Editura Universității “Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2011, 413 p. (Cristian Eduard Ștefan)	243
Abréviations	245

Cercetări arheologice în Curtea Domnească de la Târgșoru Vechi

BOGDAN CIUPERCĂ*, ANDREI MĂGUREANU**, EUGEN PAVELEȚ***, DORIN SÂRBU**

Keywords: Voivodal Court, Târgșoru Vechi, planimetry, stone and mud-bricks structures, cemetery, 15th – 17th centuries.

Abstract: Over 50 years ago, an archaeological team initiated the research in the area of the medieval town from Târgșoru Vechi. In 1956 only the ruins of three churches and some fragments of the buildings of the former Voivodal Court and Turnu monastery could still be observed. Those medieval remains were the starting point for the investigation of Târgșoru Vechi town, a town that today celebrates 600 years since it was first mentioned in a medieval document. The *Novo Foro*, as it was known in the Latin version of the document issued by Mircea cel Bătrân to the merchants of Brașov, was an important custom point, voivodal residence and later on, monastery.

Following a project of restoration proposed by the architect C. Hoinărescu, archaeological excavations in the area of the Medieval Court were resumed in 2005. Excavations during two seasons (2005, 2006) aimed to verify and complete the results of the previous research undertaken by N. Constantinescu, research that was abruptly stopped in the mid-1960-ies. The recent investigations provided new data about structures from interior of the Voivodal Court area, identifying a first habitation level going back to the 15th century. Also, the existing information referring to the cellar of the Voivodal House was completed with new data and a new chronological interpretation of other structures was proposed. A new opened surface (located in the north-east corner of the second medieval enclosure) allowed the identification a long-term inhabited area, with the same evolution from the mud-bricks constructions to stone ones.

Cuvinte cheie: Curte Domnească, Târgșoru Vechi, planimetrie, structuri din piatră și chirpic, cimitir, secolele XV–XVII.

Rezumat: Cercetările arheologice de la Târgșoru Vechi, din zona Curților Domnești, au fost reluate după aproape 50 de ani de la începutul acestora, în 1956. În acel an se începeau lucrările de identificare a locuirii medievale, precum și ale limitelor orașului, care în 2013 împlinește 600 de ani de la prima atestare documentară. *Novo Foro*, cum apare numele său în varianta latină a documentului emis de Mircea cel Bătrân pentru negustorii brașoveni, a fost un important punct de vamă, scaun domnesc și apoi o mănăstire. Cercetările din anii 2005–2006 au fost ocazionate de punerea în aplicarea a unui proiect de refacere volumetrică a clădirilor mănăstirii care activa în secolele XVII–XIX. Au fost identificate clădiri din chirpici aparținând secolului al XV-lea, nivel de locuire pentru prima dată identificat în zona Caselor domnești sau din piatră, au fost redatate diferite structuri și au fost completate date despre clădiri deja cercetate.

Anul 2013 marchează 600 de ani de la prima atestare documentară a orașului medieval Târgșor – *Novo Foro (Novum Forum)*. Vechi punct de vamă, calitate în care este și prima dată atestat, scaun domnesc alături de Câmpulung și Târgoviște, cândva cel mai important oraș în relația comercială cu Brașovul, Târgșoru a atras atenția arheologilor începând cu anul 1956, când sunt efectuate primele sondaje.

Scopul acestora era de a identifica limitele orașului medieval, precum și intensitatea de locuire din jurul Curților domnești și a celor trei biserici care încă se mai vedeau la acea vreme. Din păcate, bogăția arheologică a zonei a dus la schimbarea de mai multe ori a țelului principal al cercetărilor, vestigiilor medievale fiindu-le preferate fie descoperirile aparținând mileniului I d. Chr., fie descoperirile de epocă romană.

Începerea derulării unui proiect care vizează refacerea volumetrică a fostelor case domnești, plasate pe un martor de eroziune care domină cursul Leatei (Pl. I.1), care după domnia lui Antonie Vodă (1669–1672) au fost transformate în mănăstire (mănăstirea Turnu) pe vechiul amplasament (proiect realizat de arhitect Călin Hoinărescu), a determinat reluarea cercetărilor arheologice în această zonă a Rezervației Arheologice de la Târgșoru Vechi, jud. Prahova¹.

Interesul era cu atât mai puternic și datorită publicării extrem de succinte a săpăturilor efectuate în anii '60 de către Nicolae Constantinescu², când au fost identificate fundațiile caselor domnești, precum și cele ale chiliilor mănăstirii. Astfel, reluarea la aproape 40 de ani a săpăturii arheologice în acest sector avea drept scop cercetarea integrală a zonei afectate de viitoarea construcție,

¹ Măgureanu, Ciupercă 2011, p. 123-127.

² Constantinescu 1969.

* Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Prahova, e-mail bogdanciuperca@yahoo.com

** Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, str. Henri Coandă nr. 11, sector 1, 010667 București, România, e-mail: arheologiemedievala@yahoo.com, dorin_sarbu@yahoo.com

*** Direcția Județeană Prahova pentru Cultură și Patrimoniul Național Prahova, e-mail: eugen_pavelet@yahoo.com

precum și recuperarea unor informații privind construcțiile identificate în săpăturile mai vechi, rămase încă inedite. În timpul cercetărilor s-a urmărit stabilirea cu precizie a traiectelor zidurilor din această parte a Curții domnești și clarificarea unor aspecte privind fazele de construcție ale casei domnești. De asemenea, am dorit să stabilim stratigrafia acestei zone a rezervației arheologice de la Târgșorul Vechi.

Cercetările care fac obiectul acestui articol s-au derulat în perioada 2005–2006 (Pl. I.2).

ISTORICUL CERCETĂRIILOR

Primele cercetări, în zona Curții domnești, au început în anul 1959, fiind efectuate de Nicolae Constantinescu. Acestea au continuat până în 1964³, din anul următor responsabilul de sector concentrându-se doar asupra cercetărilor din alte situri cum sunt cele de la Târgoviște, începute deja din anul 1961 sau de la Coconi.

Rezultatele cercetărilor sale au fost publicate într-un articol sintetic din anul 1969, articol în care propunea o împărțire în mai multe faze a evoluției construcțiilor din zona Curții domnești, faze pe care le vom reaminti pe scurt:

- Fazei I îi erau atribuite fundațiile Casei domnești, care era văzută ca un patrulator construit anterior zidului primei incinte. Aceasta din urmă s-ar data în secolul al XVI-lea, cel mai probabil în vremea lui Neagoe Basarab, moment în care apar și știrile referitoare la curtea domnească de la Târgșoru Vechi.
- Faza a II-a, datată în secolul al XVII-lea, este marcată de momentul înălțării bisericii lui Antonie-Vodă. Tot atunci apar construcțiile de lângă turnul de intrare, se reface spațiul Casei domnești, care devine casă egumenească și apare un corp de clădire pe latura de vest.
- În faza a III-a, de la începutul secolului al XVIII-lea, se construiește incinta a doua și un corp de clădire, cu rigolă de scurgere, interpretat drept hambar sau bucătărie. Acum este menționată și structura circulară din mijlocul primei incinte, despre care se presupunea că ar fi fost o fântână. Săpăturile recente au arătat că structura respectivă a fost doar surprinsă, fără a fi fost și cercetată de către N. Constantinescu.
- Fazei a IV-a, din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea și de la începutul secolului al XIX-lea, îi erau atribuite diferite modificări la

casa egumenească. Acestei faze îi este atribuit și un pridvor în fața corpului de clădiri de pe latura de vest.

- Ultima fază, a cincea, a fost datată în prima jumătate a secolului al XIX-lea, fiind remarcate arheologic doar câteva mici modificări ale structurilor existente.

În anul 2005 au fost reluate cercetările în zona Curții domnești. Continuate și în anul 2006, ele au avut un caracter mai mult de identificare și racordare la vechea săpătură a lui N. Constantinescu, dar și de completare a datelor arheologice.

STRATEGIA DE SAPATURA

Cercetările din 2005 și 2006, efectuate de un colectiv de arheologi format din Andrei Măgureanu și Dorin Sârbu de la Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, respectiv Bogdan Ciupercă și Eugen Paveleț de la Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Prahova, au reușit să surprindă și să cerceteze o serie de structuri neidentificate în săpăturile anterioare, precum și să adune date care conduc spre o reanalizare a fazelor de dezvoltare a caselor domnești și ulterior ecumenice. Misiunea s-a dovedit extrem de dificilă din momentul identificării unor noi structuri, încercarea de a observa relații stratigrafice fiind aproape imposibilă datorită distrugerii nivelurilor arheologice, pe de o parte datorită cercetărilor arheologice anterioare⁴, pe de alta, datorită nivelărilor mai mult sau mai puțin moderne.

Așa cum am mai amintit, Curtea domnească a fost cercetată în anii '60 ai secolului trecut de către N. Constantinescu, drept urmare cercetarea noastră a plecat de la informațiile publicate de către acesta și s-au concentrat cu predilecție asupra zonelor care nu au fost cercetate integral în cadrul primei etape.

În campania arheologică desfășurată în anul 2005 au fost trasate două secțiuni numerotate S I B / 2005 și S II B / 2005. Secțiunea S I B a avut lungimea de 17 m și lățimea de 1,5 m, și a fost trasată pe direcția NV 320° – SE 140°, perpendicular pe zidurile beciului și pe zidul incintei întâi. Secțiunea S II B, are lungimea de 14,50 m și lățimea de 2,00 m, fiind orientată pe direcția NV 320° – SE 140°, paralel cu S I B / 2005, la 3,70 m de aceasta. Prin trasarea acestei secțiuni s-a urmărit identificarea limitei de est a beciului, cu zona de acces, fiind descoperită zona de intrare în beci, gârliciu, inclusiv locașul pentru fixarea tocului ușii

³ Măgureanu, Ciupercă, Anton 2013.

⁴ În anul 1962 a fost efectuată o cercetare în suprafață care a decopertat întreaga zonă Popescu 1964, p. 562.

și o parte din pragul de lemn existent la intrarea în beci. Beciul avea podea de pământ bătătorit, peste care, în unele zone, a fost așezat un strat de pietriș fin. Sub pragul de lemn, de la intrarea în beci a fost descoperit un rând de cărămizi. Accesul în beci se făcea pe o rampă de pământ bătătorit.

În campania arheologică din anul 2006 au fost continuate cercetările în cele două secțiuni începute în anul 2005 și au fost deschise alte două secțiuni S III B / 2006 și S IV B / 2006. Secțiunea S III B / 2006 are lungimea de 17,00 m, lățimea de 2,50 m și a fost amplasată la 2,50 m est de S II B / 2005 cu scopul de a verifica traiectele zidurilor și planimetria părții de est a construcției Casei domnești și de a stabili cât de lung este gârliciul beciului. Secțiunea S IV B / 2006 are lungimea de 4,00 m și lățimea de 2,50 m și a fost trasată la 4,00 m vest de S I B / 2005, cu scopul de a studia colțul sud-vestic al beciului Casei domnești. Astfel, s-a putut stabili că lungimea totală a beciului este de 11,50 m, iar lățimea de 4,86 m.

Pentru un control stratigrafic mai bun, au fost păstrați doi martori stratigrafici cu lățimea de 1,50 m, respectiv 1,00 m, în zona intrării în beci.

În secțiunea S II B / 2005 a fost descoperită zona de intrare în beci, inclusiv locul amenajat pentru tocul ușii. A fost surprins și colțul de nord-est al beciului, completându-se astfel planurile desenate de N. Constantinescu. Lățimea beciului în dreptul intrării este de 4,90 m. Grosimea zidurilor laterale este de cca 50 cm, iar cea a zidului de la intrare, situat spre nord-est, 40 cm.

A. Zona Caselor domnești

Casele domnești de la Târgșoru Vechi au din punct de vedere planimetric o formă rectangulară, având în centru un beci, în jurul căruia s-a dezvoltat clădirea, a cărei fundații se observă și astăzi. Forma actuală a construcției este rezultatul evoluției sale timp de mai multe secole.

În continuare, vom prezenta principalele descoperiri din zona caselor domnești de la Târgșoru Vechi:

1. Construcțiile din lemn

Cercetările arheologice din 2005, completate cu cele din 2006, au coborât sub nivelul pe care se oprise cercetarea la mijlocul anilor '60. Acest fapt ne-a permis identificarea unui nou nivel de locuire în zona Curților Domnești. Este vorba despre o fază a locuirii în care nu apar construcții din zid, clădirile având o structură din lemn acoperit cu

chirpici. Incendierea acestora a permis o bună identificare pe baza fragmentelor de chirpici ars și a urmelor de cărbune (Pl. II).

Clădirea 1, identificată în 2005, este construită la suprafața solului antic, marcată de un strat gros de 20 cm de chirpici ars, a cărei formă nu poate fi precizată datorită suprapunerii de către clădirile ulterioare, ea fiind parțial distrusă de fundațiile zidurilor Casei Domnești, dar și a primului zid de incintă. Adâncimea la care a fost descoperită este de 1,10 m – 1,30 m. Au fost descoperite resturi de bârne arse, fragmente masive de lipitură de lut și urme ale podelei făcute din pământ galben bătătorit. Datarea acestei construcții este asigurată de fragmentele ceramice descoperite pe podeaua locuinței, precum și de destul de numeroasele fragmente de cahle decorate cu motive geometrice și florale (una dintre cahle este decorată cu semnul crucii), cahle traforate aparținând secolului al XV-lea, după cum sugerează doamna Venera Rădulescu. A doua structură diferă de prima prin faptul că reprezintă o pivniță, din care a fost surprinsă intrarea în pantă și, parțial, încăperea propriu-zisă. Și această clădire a fost distrusă de un incendiu. Din păcate, datarea acestei pivnițe se poate face doar pe baza relației sale stratigrafice cu prima construcție, relație care ne arată că pivnița este anterioară clădirii din secolul al XV-lea. Este de acceptat o datare probabil tot la nivelul acestui secol.

Identificarea acestui nivel din secolul al XV-lea este importantă, pe de o parte, fiindcă începe să se contureze aspectul zonei la momentul Vlad Țepeș (în anul 1455 acesta îl prinde la Târgșor pe Vladislav al II-lea, se presupune și existența unei biserici ctitorită de el în Curtea domnească), pe de altă parte, datorită poziției acestor construcții, în colțul, unde, mai târziu, se vor construi casele din piatră. Posibil ca această construcție să fie cea mai veche fază a Curții domnești de la Târgșoru Vechi. Într-o primă etapă Curtea domnească a fost cel mai probabil un edificiu din lemn, iar apoi, după incendiul care a distrus partea de lemn, a fost reconstruită din piatră.

2. „Turnul” de nord

Pe latura de nord-vest a primei incinte, N. Constantinescu marca începuturile unei clădiri pe care domnia sa o atribuia ultimei faze de folosire a clădirilor de la Târgșoru Vechi, anume în secolul al XIX-lea.

Reluând cercetarea, în campania din 2005, în capătul de nord-vest al S I B / 2005, am dezvelit partea vestică a respectivei construcții. Este vorba despre o structură rectangulară, cu colțurile rotunjite

la exterior, adâncită în pământ, cu pereții zidiți din cărămidă legată cu mortar de var. În partea superioară, mai păstrează fragmente dintr-o zidărie mixtă, părând a fi existat la acest nivel al zidăriei casete din cărămizi cu pietre de râu (Pl. III. 1).

Lățimea beciului este de 1,95 m, iar adâncimea maximă de 2,70 m. În acest complex, la adâncimea de 1,90 m a fost sesizat un nivel compact de mortar amestecat cu lemn putrezit și fragmente de cărămizi rezultat probabil din prăbușirea unui planșeu al locuinței ce suprapunea beciul. Grosimea acestui nivel de distrugere variază între 30–50 cm. Sub acest nivel a fost descoperit un alt nivel de pământ negru amestecat cu fragmente mici de mortar și cărămidă, gros de cca 30 cm. Nu au fost observate urme ale amenajării podelei beciului, ci doar un nivel de călcare din pământ galben.

După distrugerea acestei construcții, spațiul a fost folosit ca zonă menajeră. În umplutura lui, alături de fragmente de cărămidă și pietre de râu, am descoperit vase întregi, fragmente ceramice, urme ale unor recipiente de sticlă (pahare cu picior sticle etc) și obiecte de fier toate de foarte bună calitate (Pl. III. 2).

Dacă în ceea ce privește funcționalitatea acestei structuri mai avem încă de reflectat (turn / beci), se pot face în schimb unele considerații referitoare la cronologia sa. Și anume, se poate observa că, în colțul de SE al structurii, aceasta este suprapusă de un zid (aparținând unei faze inițiale a Caselor Domnești), care, la rândul lui, este tăiat de zidul primei incinte. Având în vedere că, pe baza observațiilor din anii '60, zidul de incintă a fost datat în secolul al XVI-lea⁵, clădirea cercetată în 2005 nu poate fi datată în secolul al XIX-lea cum fusese propus, ci cel puțin în secolul al XVI-lea, dacă nu și ceva mai timpuriu.

3. Beciul Caselor Domnești

Construcția a fost datată în secolul al XVI-lea, considerându-se ca aparținând probabil primei etape de construcție a Curții domnești. În cercetările din anii 2005–2006 au fost surprinse zidurile de fundație ale beciului. Acestea erau groase de cca 60 cm și sunt construite din piatră de râu și cărămidă prinse cu mortar de var. Zidurile beciului sunt tencuite spre interior. Lățimea beciului este de aproximativ 4,75 m, iar adâncimea de cca 2,20 m. În umplutura gropii beciului am descoperit fragmente

de cărămizi, pietre și mortar, rezultate din prăbușirea zidurilor. În același perimetru au fost descoperite și fragmente ceramice.

Ca mod de construire s-a observat că inițial a fost săpată groapa viitorului beci, iar, ulterior, limitele gropii au fost zidite în maniera amintită. Podeaua beciului a fost amenajată prin depunerea unui strat de pietriș.

În campania din 2005 am reușit să identificăm gârliciul de acces (Pl. IV). După cum se poate observa, acesta nu este dispus pe axul central al construcției, fiind amenajat în jumătatea sudică a acesteia. Au putut fi identificate lăcașurile de fixare a porților din lemn, precum și fragmente din pragul de la intrarea în beci, realizat tot din lemn.

Gârliciul beciului este lat de cca 1,90 m și a suferit cel puțin o refacere care a constat din adăugarea unui rând de cărămizi la exteriorul ambelor ziduri ce delimitează culoarul de intrare în beci. În zona pragului porți de intrare în beci au fost descoperite numeroase cuie și obiecte de fier, inclusiv un zăvor de fier. A fost surprins și colțul de nord-est al beciului, completându-se astfel planurile desenate de N. Constantinescu. Lățimea beciului în dreptul porții de intrare este de 4,90 m. Grosimea zidurilor laterale este de cca. 50 cm, iar cea a zidului de la intrare, situat spre nord-est, 40 cm.

Zidurile beciului au fost construite din bolovani de râu legați cu mortar de var. În partea de est a beciului zidul a fost surprins până la adâncimea de 2,30 m, măsurat de la nivelul actual de călcare.

Pe latura de vest a beciului, pe podeaua lui, au fost descoperite bârne de lemn, cu profile pătrate, pe care probabil erau așezate butoaiele. Nu au fost descoperite urme ale unei eventuale podele din lemn.

Morminte medievale

Prin trasarea secțiunii S III / 2006 am putut stabili, dincolo de planimetria colțului de sud-est al Casei Domnești și limita nordică a necropolei medievale din jurul bisericii lui Antonie Vodă. Astfel, în carourile 1 și 2 am descoperit patru morminte de înhumatie, toate creștine. Scheletele defuncțiilor, așezate pe spate cu mâinile pe piept sau pe bazin, erau toate orientate cu capul spre vest și picioarele spre est. Dintre cele cinci morminte, numai unul a fost cercetat în întregime (M.4). Scheletele au fost descoperite toate la adâncimea de 0,90–0,95 m. Este de menționat și suprapunerea de către capul defunctului din M.3 a părții inferioare a picioarelor (tibii și perone) scheletului din M.4 (Pl. III. 3).

⁵ Cronologia trebuie reconsiderată pe baza cercetărilor din 2011, zidul primei incinte putând data mai probabil de la începutul secolului al XVII-lea

Nu au fost descoperite urme de coșciuge sau inventar arheologic pe baza căruia să putem face o încadrare cronologică exactă a mormintelor. Un singur mormânt M.3 avea un posibil obiect de inventar, un colț de porc depus în zona gâtului, probabil un pandantiv.

Gropile mormintelor erau de formă dreptunghiulară, cu colțurile rotunjite. La picioarele M.1 au fost descoperite oase umane reînchinate.

Gropile mormintelor au fost surprinse pe profile de la adâncimea de 20–30 cm. Deasupra lor, imediat sub solul vegetal, a fost semnalat un nivel arheologic în componența căruia sunt urme de mortar și cărămizi fragmentare, ceea ce ne arată că în aceea parte a necropolei medievale au încetat înhumările în momentul când a fost construită clădirea Casei Domnești. Astfel, în stadiul actual al cercetării putem încadra mormintele medievale descoperite în S III B / 2006, evident cu rezerve, în intervalul cuprins între secolele XV–XVI.

B. Complexe medievale din perimetrul Curții domnești

În paralel cu cercetările din zona Curții domnești au fost continuate și cele din interiorul celei de a doua incinte, scopul fiind identificarea și cercetarea unor noi complexe aparținând necropolei Sântana de Mureș-Cerneahov.

În acest scop, a fost deschisă, în anul 2003, caseta notată XIII B, în colțul de nord-est al celei de a doua incinte. Spre surpriza noastră, au fost identificate vestigii ale târgului medieval, care ne-au atras întreaga atenție.

Pentru clarificarea situației arheologice întâlnite Cas. XIII B, a fost extinsă până la dimensiunile de 12×8 m, iar ca metodă de săpătură au fost păstrați martori stratigrafici care împart suprafața casei în patru sectoare principale.

În urma cercetărilor au fost observate noi nivele arheologice care demonstrează un fapt oarecum surprinzător: colțul de nord-est al incintei medievale a fost puternic locuit, suferind o multitudine de nivelări, lucru nici pe departe înregistrat în alte zone ale incintei. Au fost făcute noi observații asupra complexului E1 privind stratigrafia, nivelul de fundare și materialul de construcție, observații care par să arate o altă tehnică față de cea a realizării zidului de incintă.

1. Nivelări / pavimente

Complexul 2 a fost surprins în Cas. XIII B, carourile 3–4/A–B, la adâncimea de 0,37 m. Cercetat parțial, de formă rectangulară, complexul

are dimensiunile surprinse în grund de $3,9 \times 4$ m. Complexul este o nivelare din fragmente de cărămizi dispuse pe trei niveluri, cu straturi de pământ intercalate. Este mărginit de E1 și E2, suprapune complexul 3/2004. Conform observațiilor stratigrafice și datorită fragmentelor de cărămizi este vorba despre o nivelare medievală.

Complexul 3 a fost surprins în Cas. XIII B, carourile 3–5/A–C, la adâncimea de 0,62 m. Cercetat parțial, de formă neregulată, complexul este o nivelare din pietre mari de râu dispuse pe un singur nivel. Este suprapus de complexul 2, perforat de E1 și E2 și mărginit la nord-vest de zidul de incintă. Conform observațiilor stratigrafice, este vorba despre un paviment medieval.

Complexul 5 a fost surprins în Cas. XIII B, carourile 3–4/A–C, la adâncimea de 0,83 m. Cercetat parțial, de formă neregulată, cu dimensiuni de 4×4 m, complexul este o nivelare din pietre mici de râu dispuse pe un singur nivel „legate” cu lut galben. Conform observațiilor stratigrafice, este vorba despre o nivelare medievală.

2. Construcții din lemn (Pl. V. 2)

Complexul 7 a fost surprins în Cas. XIII B, carourile 1–2/B, la adâncimea de 1,1 m. De formă rectangulară, complexul are dimensiunile surprinse în grund de $1,86 \times 1,64$ m. Umplutura constă în pământ de culoare negricioasă-brună cu pigment de cărbune și arsură. Observațiile stratigrafice par să atribuie complexul stratului medieval. În urma finalizării cercetării s-a constatat că cpl. 7 este o groapă ce aparține cpl. 9, podina acestuia coboară și căptușește pereții și fundul acestei gropi.

Complexul 8 a fost surprins în Cas. XIII B, carourile 1–2/A, la adâncimea de 1,1 m. Cercetat parțial, de formă rectangulară, complexul are dimensiunile surprinse în grund de $2,3 \times 0,8$ m. Pe laturile de nord-est și sud-vest prezintă două nișe laterale de formă rectangulară, nedispuse simetric, posibil amprente de unor bârne. Umplutura constă în pământ de culoare negricioasă-brună cu pigment de cărbune și arsură. Observațiile stratigrafice par să atribuie complexul stratului medieval.

Complexul 9, identificat în carourile 4–5/A–B, la adâncimea de 0,90–1,07 m față de cota „0” (stabilită pe baza unui sistem de borne și măsurată de la borna „A”), este constituit dintr-o masă de dărâmată arsă puternic, căzută peste o podină lutuită, având dimensiunile surprinse de $3 \times 2,30$ m. Stratigrafic este suprapus de zidul de incintă, perforat de E1 și E2. Acest complex constituie resturile unei locuințe (dependințe) medievale construite anterior ridicării celei de-a doua curte.

Între masa de arsură și lutiiala galbenă a cpl. 9 s-a observat o dungă subțire, de culoare neagră și pe alocuri fragmente de la scânduri arse. Complexul păstrează urmele unor gropi de par care ar fi putut avea rolul de a susține suprastructura construcției.

Complexul 12 a fost surpris în carourile 2–4/D, și a apărut ca o groapă de mari dimensiuni, având umplutura din pământ de culoare neagră. Cpl. 12 este suprapus de latura de N a zidului de incintă, acest fapt putând reprezenta cauza tasării respectivei porțiuni de zid. Inventarul arheologic al cpl. 12 este constituit din oase de animale, fragmente ceramice, bucăți de zgură de fier.

Complexul 16 este situat în caroul 5D, între cpl. 14 și cpl. 15, fiind suprapus de fundația zidului de incintă și de latura de est a cpl. 14. Umplutura acestui complex este alcătuită din pământ de culoare neagră, cu pigment de cărbune și pigmentație slabă de chirpici. În urma cercetării acestui complex s-a observat existența unei cantități mari de lipitură arsă cu impresiuni de nuiele, cât și a unei bârne, surprinse *in situ*, având orientare nord-sud. Constatându-se existența unor puncte comune între cpl. 9 și cpl. 16 (situarea în aceeași zonă, de o parte și alta a zidului de incintă; nivel comun; prezența aceluiași material de construcție în umplutură, existența unor bârne surprinse „in situ”, care delimitează o structură unitară etc.), s-a emis ipoteza conform căreia cele două complexe ar constitui o singură structură, probabil o construcție aparținând perioadei medievale. Urmează ca în momentul când se va cerceta suprafața situată la nord de caseta 13B, această ipoteză să se confirme sau nu.

Complexul 21 a fost observat în caroul 5D și apare ca un nivel de lipitură arsă, omogenă, dură, fățuită, probabil o podea de locuință, dar peste care nu s-a găsit un strat de dărâmatură. Forma cpl. 21 este rectangulară în plan, cu colțuri rotunjite, iar pe profilul E–V al cas. 13 apare ca o mică albiere. În colțul de sud-est a fost identificată o groapă de par în care s-au observat resturi de cărbune de la un stâlp al locuinței. În umplutura acestui complex s-au găsit fragmente ceramice și o cantitate mare de pigmenți de cărbune.

3. Zidul de incintă

În campania din 2005 s-au completat observațiile privind colțul de nord-est al curtinei celei de-a doua incinte. După demontarea martorului mare est-vest, s-au putut observa următoarele:

1. Pe latura de est și în colțul de nord-est al curtinei se disting foarte clar două tipuri de construire a elevației. Primul tip de zidărie este

caracterizat prin casete de cărămizi, în care sunt încastrați bolovani de râu, legați cu mortar. Din elevație nu s-a păstrat decât partea exterioară a peretelui, ușor înclinată către est, fața interioară a acestuia, însă lipsind. Fundația zidului respectiv este turnată în șanț, fiind realizată din bolovani mari de râu, „înecați” în mortar de var. Lățimea fundației este de 1,10 m, având o adâncime de cca 0,50 m și a fost surprinsă în Cas. 13B pe o lungime de 3,40 m. Elevația păstrată are, însă, o lungime de cca. 2,40 m de la profilul de S al Cas. 13B.

În colțul propriu-zis al curtinei se poate observa un alt tip de zidărie, constând din paramenți cu două rânduri de cărămizi, între care s-a turnat un emplecton, constituit din bolovani de râu și fragmente de cărămizi, înecate în mortar. Pe latura de nord a acestui zid s-a putut observa că structura cu paramenți și emplecton a început să fie clădită abia după așezarea a 3–4 asize de cărămizi peste fundație. Lățimea zidului cu emplecton variază între 0,90 și 1,00 m, elevația fiind păstrată pe o înălțime de 0,20–0,37 m. Pe latura de est a acestui zid, către sud, nu s-au păstrat decât 5 asize de cărămizi. Acestea constituie, eventual, baza peste care putea să fie clădită structura cu emplecton, dar care lipsește în această porțiune. În orice caz, este categoric vorba de unul și același zid, întrucât s-a putut observa că în colțul curtinei zidăria este țesută. Fundația zidului de colț este constituită din bolovani de râu (de dimensiuni vizibil mai mici decât la fundația zidului cu casete) și multă cărămidă spartă, înecată în mortar. Lățimea fundației este de 1,00–1,10 m. Partea ei superioară (baza elevației) se află la 0,33 m (latura de nord) / 0,17 m (în colț) față de cota „0”, iar talpa fundației la 0,75 m (latura de nord) / 0,61 m (în colț) față de cota „0”.

2. Fundația zidului construit cu paramenți din asize de cărămizi și emplecton „taie” fundația zidului cu „casete”, fiind săpată ceva mai de sus decât primul (cel mai de jos) rând de cărămizi aflat peste fundația cu bolovani mari de râu (de la care pornesc „casetele”).

3. Fundația constituită din bolovani de râu și cărămidă spartă, înecată în mortar, continuă și pe latura de N a zidului de incintă, dar traseul acesteia este deviat față de traseul zidului cu cca 7°.

4. Construcție din zid (Pl. V. 1)

Încă din campania 2003, în afara zidului de incintă, au fost surprinse și câteva fundații, despre care s-a bănuțit inițial că ar aparține unei structuri unitare, notată cu sigla Edificiul 1. Este vorba de două fundații (notate E1 și E4), aproximativ perpendiculare pe traseul zidului de nord al

incintei. Fundația E1 a fost surprinsă la adâncimea de 0,31 m (capătul de nord) / 0,50 m (capătul de sud) față de față de cota „0”. Are o lungime de 4,90 m și o lățime variind între 0,70 și 0,90 m. Adâncimea șanțului în care a fost turnată este de 0,90–0,75 m, talpa ei fiind surprinsă la 1,05–1,09 față de cota „0”. În capătul de sud al fundației E1, imediat la est de aceasta, se află o altă fundație, notată E2, aproximativ pătrată (0,80 × 1,00 m), puțin adâncită (0,30 m) și care este adosată la fundația E1. Fundația E4, paralelă cu E1 și perpendiculară pe zidul de incintă de nord, se află la cca 4 m vest de fundația E1. A fost surprinsă la 0,75 m față de cota „0”, având o lungime de 4,60 m și o lățime de 0,90–1,10 m. Fundația E3 este situată în capătul de nord al E4, perpendiculară pe aceasta și paralelă cu zidul de incintă, adosată la acesta. Are o formă dreptunghiulară cu dimensiunile de 1,5 × 1,2 m; talpa acesteia nu a putut fi surprinsă deoarece săpătura s-a oprit pe nivelul pavajului de bolovani identificat între fundațiile E1 și E4.

Din elevațiile zidurilor respective, nu s-a păstrat nimic, partea lor superioară fiind acoperită, așa cum s-a observat în campaniile din 2003–2004, de un strat de pământ în amestec cu o cantitate mică de mortar și cărămizi sparte.

CONCLUZII

După cum am încercat să prezentăm, succint, săpăturile din anii 2005–2006 au reușit să completeze imaginea acestui sector al complexului medieval de la Târgșoru Vechi. Aceste noi structuri au adus lămuriri, dar și multe întrebări referitoare atât la cronologie (locuirea din secolul al XV-lea, construcția rectangulară de pe latura nordică), cât și la felul în care a evoluat Curtea domnească, atât ca dinamică a sa, cât și ce a însemnat transformarea sa în mănăstire.

Așa cum ne apar lucrurile acum, o primă etapă de locuire se poate data în secolul al XV-lea, fiind caracterizată de construcții cu structură din lemn și chirpici, având sau nu pivniță. O a doua etapă survine relativ repede, la sfârșitul aceluiași secol, când este construit turnul / beciul de pe latura de nord. Ulterior, este ridicat primul zid de incintă și se recompartimentează Casa domnească. Acesta este momentul când se amenajează cel mai probabil și beciul Casei Domnești, orientat est-vest, cu un gârlici în pantă dispus pe latura estică, în apropierea laturii de sud. Tot acum este de presupus și renunțarea la folosirea ca spațiu funerar și încetarea

înmor-mântărilor în zonă, ele continuând doar în stricta apropiere a bisericii lui Antonie-Vodă.

Analiza problemelor ridicate de vestigiile medievale este doar la început. Răspunsurile sunt, ca de obicei, greu de găsit. Totuși, putem spune că evoluția ansamblului medieval de la Târgșoru Vechi se prefigurează a fi altfel față de cea observată în anii '60.

BIBLIOGRAFIE

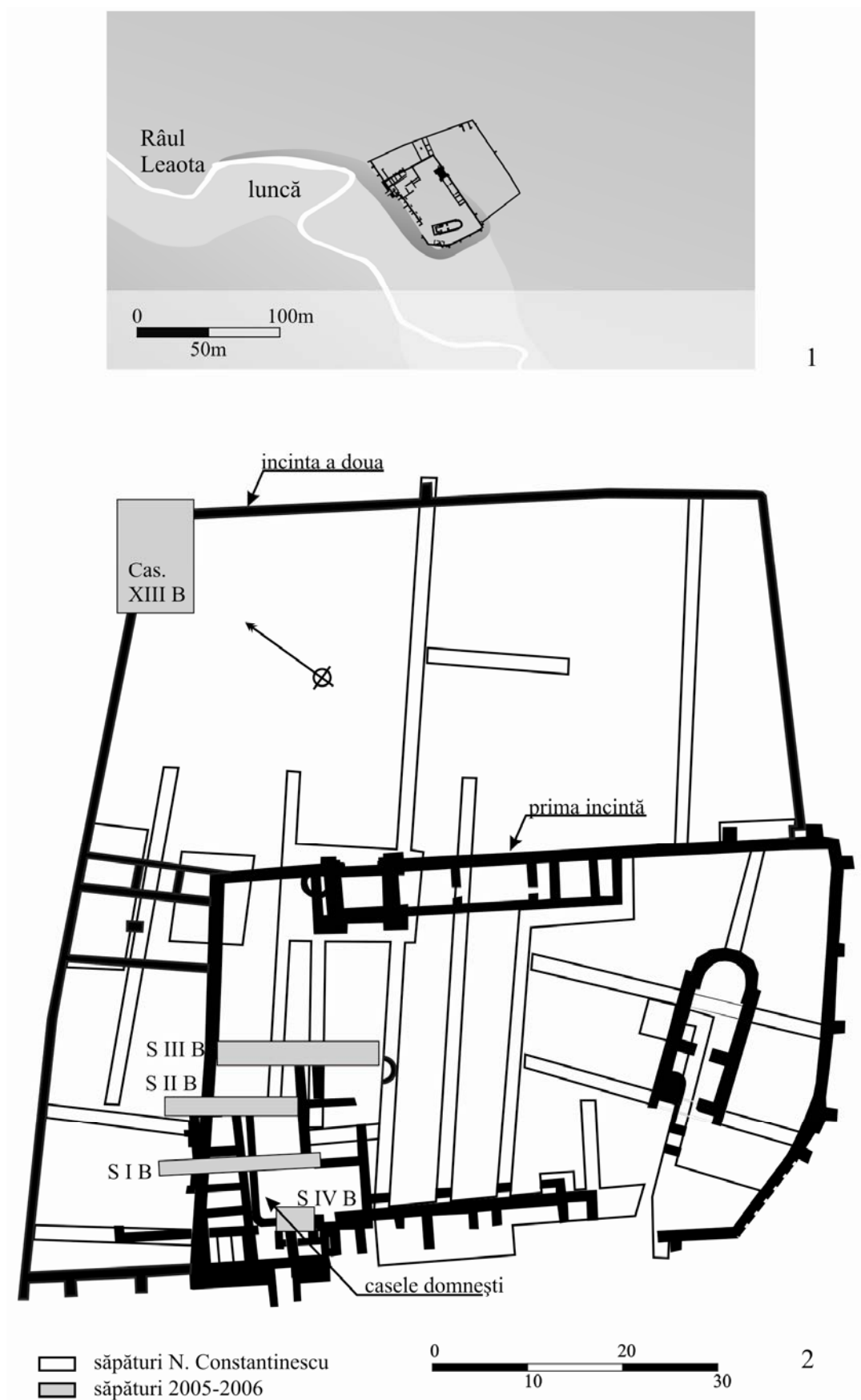
- Constantinescu 1969 – N. Constantinescu, *Note arheologice și istorice asupra curții feudale de la Târgșor*, SCIV 20, 1969, 1, p. 83–100.
- Măgureanu, Ciupercă 2011 – A. Măgureanu, B. Ciupercă, *Preliminary notes on the medieval structures of Târgșoru Vechi*, Caiete ARA 2, 2011, p. 123–127.
- Măgureanu, Ciupercă, Anton 2013 – A. Măgureanu, B. Ciupercă, A. Anton, *Medieval heritage from Târgșoru Vechi. An archaeological overview of 50 years of research*, Caiete ARA 4, 2013, sub tipar.
- Niculescu *et alii.* 2006 – Gh. Al. Niculescu, A. Măgureanu, D. Sârbu, D. Lichiardopol, B. Ciupercă, E. Paveleț, A. Frânculeasa, *Târgșoru Vechi, jud. Prahova, Punct: La Mănăstire*, CCA (Campania 2005). A XL-a Sesiune Națională de Rapoarte Arheologice – Constanța, 31 mai – 3 iunie 2006, p. 362–365.
- Popescu 1964 – D. Popescu, *Săpăturile arheologice din R.P.R. în anul 1963*, SCIV 15, 1964, 4, p. 551–567.

LISTA ILUSTRAȚIEI

- Pl. I. 1. Amplasarea curții domnești de la Târgșoru Vechi; 2. Detaliu cu amplasarea săpăturilor din 2005–2006.
- Pl. II. 1–2. Aspecte de la cercetarea locuinței din sec. XV; 3. Fragmente de cahle din locuință.
- Pl. III. 1. Detaliu cu suprapunerile de ziduri; 2. Piese descoperite în umplutura superioară; 3. Detaliu cu suprapunerea a două morminte.
- Pl. IV. 1–3. Aspecte de la cercetarea gârliciului beciului domnesc; 4. Obiecte descoperite în zona gârliciului.
- Pl. V. 1. Planul zidurilor din Cas. XIII B; 2. Planul locuinței din lemn din Cas. XIII B.

LIST OF ILLUSTRATIONS

- Pl. I. 1. Location of the Voivodal court from Târgșoru Vechi; 2. Position of the archaeological excavations carried on in 2005 and 2006.
- Pl. II. 1–2. Views of the 15th century dwelling; 3. Fragments of stove tiles.
- Pl. III. 1. Detail of overlapping walls; 2. Finds from the upper part of the infill; 3. View of overlapping tombs.
- Pl. IV. 1–3. View of the entrance into the voivodal cellar during various moments of the excavation; 4. Finds from the entrance area.
- Pl. V. 1. Plan of the walls from Cas. XIII B; 2. Plan of the wooden structure/dwelling from Cas. XIII B.

Pl. I. 1. Amplasarea curții domnești de la Târgșoru Vechi; 2. Detaliu cu amplasarea săpăturilor din 2005–2006.

1

2

3

Pl. II. 1–2. Aspecte de la cercetarea locuinței din sec. XV; 3. Fragmente de cahle din locuință.

zidul primei incinte

zidul casei domnești

zidul construcției

1

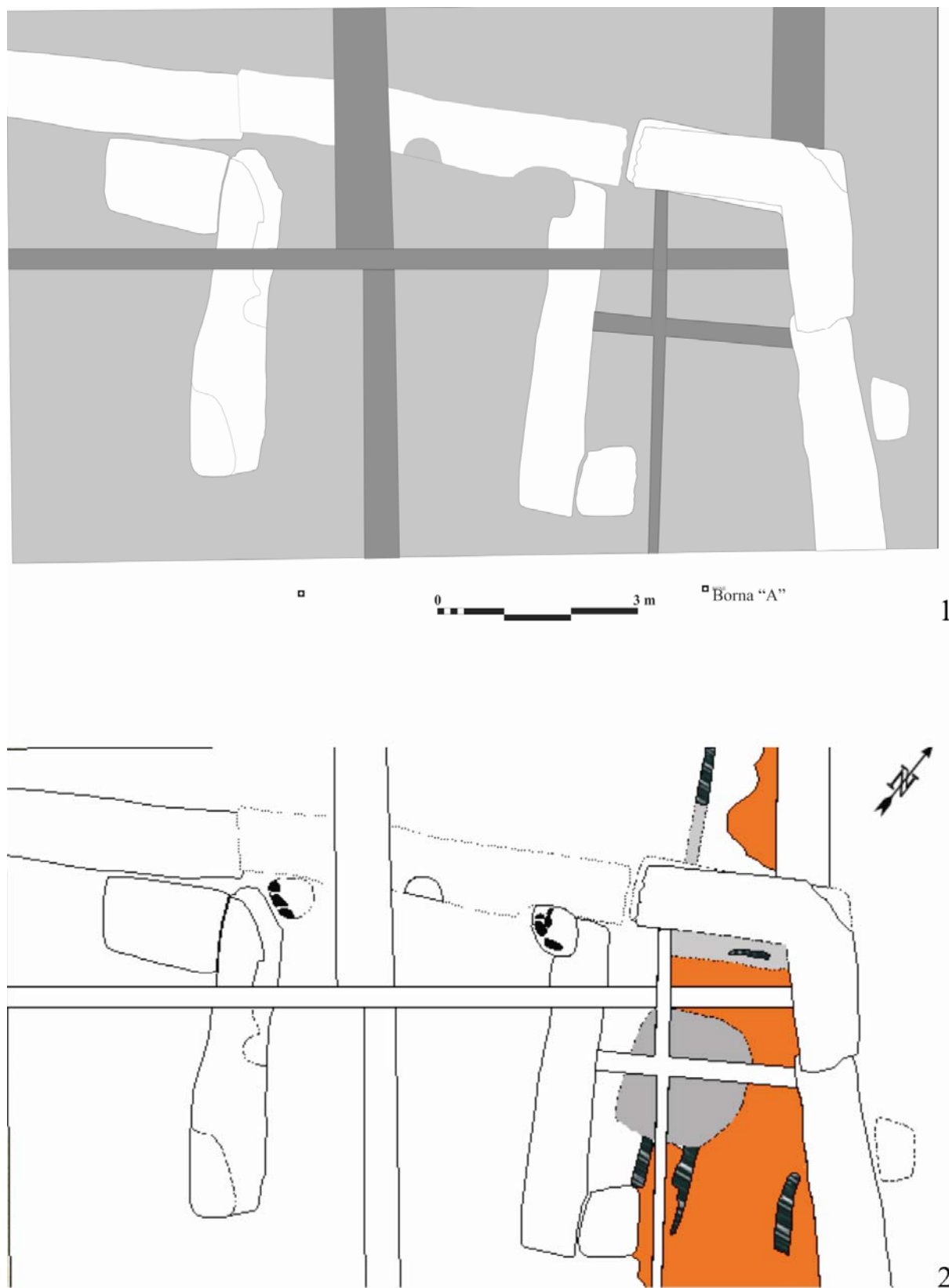
3

Pl. III. 1. Detaliu cu suprapunerile de ziduri; 2. Piese descoperite în umplutura superioară;
3. Detaliu cu suprapunerea a două morminte.

Pl. IV. 1–3. Aspecte de la cercetarea gârlăciului beciului domnescu; 4. Obiecte descoperite în zona gârlăciului.

Pl. V. 1. Planul zidurilor din Cas. XIII B; 2. Planul locuinței din lemn din Cas. XIII B.